

РЕЦЕНЗІЯ

доктора економічних наук, професора, доцента кафедри міжнародних економічних відносин ДВНЗ «Ужгородського національного університету» Король Марини Михайлівни на дисертаційну роботу Цімболинець Ганни Іванівни на тему «Міжнародна трудова міграція як чинник регіонального розвитку України», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 292 «Міжнародні економічні відносини»
08 серпня 2022 року

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дисертації обумовлена вагомим значенням яке має міжнародна трудова міграція на сучасному етапі розвитку світового господарства. Незважаючи на те, що глобалізація залишається одним з ключових факторів, які як спричиняють, так і стримують міжнародну трудову міграцію, вплив глобалізації на міжнародну трудову міграцію значною мірою обмежений такими факторами як міграційне законодавство країни потенційного донора та країни-реципієнта. Незважаючи на вже проведену вітчизняними та зарубіжними вченими масштабну науково-дослідну роботу, проблеми формування глобального ринку праці та еволюція регіонального регулювання міжнародної трудової міграції потребує подальшого вивчення і систематизації. Глобальний ринок праці формується стихійно, на протигагу ринкам товарів та капіталу, нагальною є необхідність в регулюванні міжнародної трудової міграції в світі, де назріває дефіцит трудових кваліфікованих робочих резервів. Водночас, стійка неспроможності глобальних інститутів до регулювання міжнародних потоків робочої сили, переносить ключових акцент на регіональний рівень та виступає імпульсом до регіоналізації трудової міграційної політики.

Дисертаційну роботу Г. І. Цімболинець присвячено вельми актуальній і досить оригінальній в практичному аспекті темі – міжнародна трудова міграція як чинник регіонального розвитку України. Дисертацію присвячено аналізу теоретичних та практичних аспектів міжнародної трудової міграції та її впливу на розвиток регіонів України, виявленню можливостей задіяння потенціалу трудових мігрантів для регіонального розвитку в Україні.

Все це підкреслює актуальність дисертаційної роботи Цімболинець Г.І., обумовлює вибір її теми, мету та завдання, а також надає дослідженню важливого наукового і практичного значення.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.
Дисертаційне дослідження виконане відповідно до наукової теми кафедри міжнародних економічних відносин Ужгородського національного університету «Трансформація Європейського Союзу: економічні, міграційні та інституційні аспекти» (№ 0120U100386). Згідно із вказаною тематикою, у дисертації проаналізовано динаміку масштабів міграційних процесів, основні параметри міграції – фактори, передумови та наслідки, а також міграційну політику країн-членів, що спрямована на активне залучення трудових мігрантів, в тому числі з України, до національних ринків праці.

3. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Аналіз змісту і структури дисертаційної роботи Г.І. Цімболинець дає підстави стверджувати, що у ній чітко сформульовано актуальність теми, мету і завдання дослідження, обумовлені об'єктом і предметом аналізу, сукупністю методів і прийомів наукового пошуку, а також обґрунтовано наукову новизну та практичне значення одержаних результатів.

Інформаційну основу дисертаційної роботи становлять періодичні звіти та публікації міжнародних інституцій; нормативно-правові акти і статистичні матеріали; наукові статті та монографії зарубіжних і вітчизняних учених; матеріали міжнародних науково-практичних конференцій; інтернет-ресурси, власні дослідження автора.

Обґрунтованість та достовірність основних наукових положень, висновків та рекомендацій дисертаційної роботи підтверджується використанням широкого спектра загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження: історико-логічного методу; системного методу; методу теоретичного аналізу.

4. Найвагоміші результати дослідження, їх наукова новизна та практичне значення.

Вивчення дисертації та представлених здобувачем наукових праць, аналіз ґрунтовності наукових положень дозволяють зробити висновок, що в процесі дослідження автором одержано низку наукових результатів, що визначають новизну дисертаційної роботи.

Відповідно до предмета дисертаційного дослідження (теоретичні та практичні аспекти міжнародної трудової міграції та механізми використання потенціалу трудових мігрантів для стимулювання розвитку економіки регіонів України) та об'єкта (процеси міжнародної трудової міграції та їх вплив на розвиток регіонів України) авторка отримала суттєві результати, яким притаманна наукова новизна і є власним науковим внеском.

Найбільш вагомими можна визначити такі:

- спираючись на вітчизняний та зарубіжний досвід міжнародної трудової міграції, а також з урахуванням гуманітарних та економічних викликів військової агресії РФ обґрунтовано необхідність та запропоновано інструментарій реалізації складових потенціалу трудових мігрантів для

досягнення цілей регіонального розвитку та повосного відновлення регіонів України: виокремлено та охарактеризовано засади трансформації системи реінтеграції трудових мігрантів; запропоновано низку заходів щодо сприяння підприємницькій та інвестиційній активності трудових мігрантів; запропоновано закріплення відповідних цілей в державних цільових програмах, регіональних і місцевих стратегіях розвитку.

5. Значимість результатів дослідження для науки та практики, повнота їх висвітлення в опублікованих працях.

Наукове та практичне значення одержаних результатів полягає серед іншого, що положення та висновки дослідження можуть бути використані у розробці робочих програм для закладів вищої освіти III – IV рівня акредитації з навчальних дисциплін «Міжнародні економічні відносини», «Регіональна економіка» та ін., а також для написання підручників, навчальних посібників.

Наукові результати дисертації використані:

- при розробці програми «Соціально-економічного розвитку Ужгородського району на 2023 рік» Ужгородської районної ради (довідка № 68/02-19 від 15.06.2022);

- при розробці програми «Виконання інвестиційних проектів в рамках здійснення заходів щодо соціально-економічного розвитку окремих територій» Оноківської сільської ради (довідка № 67/03-36 від 21.06.2022);

- при підготовці лекцій та практичних занять з дисципліни «Економіка та зовнішньо-економічні зв'язки України» ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

6. Повнота викладення основних результатів.

За результатами дисертаційного дослідження опубліковано 9 статей, з них: 1 розділ у колективній монографії, 1 колективна стаття у науковому виданні, включеному до міжнародної наукометричної бази Web of Science, 7 статей у фахових виданнях України, включених до міжнародних наукометричних баз, у т. ч. 3 одноосібні статті.

Все це свідчить про тривалу зацікавленість автора у дослідженій тематиці. Список праць і наукових заходів присутній в дисертаційному дослідженні (с. 5, с. 249).

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи.

Дисертаційна робота Г.І. Цімболинець містить деякі дискусійні положення:

1. Коректне використання наукової літератури є однією з найважливіших вимог, що пред'являється до будь-якої наукової роботи, зокрема до дисертаційного дослідження. В світлі цього авторці варто було посилатися на першоджерела, а не на вторинні джерела. Зокрема, це прослідковується на с.28, с. 35, с. 36, с.60, с.61, с. 63, с.66, с.111.

2. В дисертаційному дослідженні параграф 1.2 присвячено новітнім науково-методичним підходам до вивчення міжнародної трудової міграції. Проте, дисертантка в ньому акцентує нашу увагу на 19 сторіччі, мова йде про

10 законів міграції Ернеста Равейнштайна (с.48-49) та про теорію «людського капіталу» (с.56); про нову економічну теорію міграції (NELM теорія) 1980–1990 рр. (с.58). В сенсі такого викладу матеріалу варто або переформулювати назву параграфу, прибравши «новітні» або все ж таки описувати, аналізувати новітні теорії останні років, десятиліть.

3. У основній частині дисертації є певні редакційні упущення, які погіршують візуальне сприйняття графічного матеріалу чи роблять його не зрозумілим, а саме: для цілісності картини дослідження, для співставності досліджуваних даних, для повноти отриманих висновків варто було здійснювати аналіз одного часового періоду. Разом з цим, виникає питання чому рис. 2.6 (с.100) представлено лише 2017 роком; чому кінцевим роком в табл. 2.4 (с.107) є 2017 рік? Не зрозумілим є і факт не уточнення авторкою якого року представлені дані на рис. 2.13 (с. 116), таблиці (с.100 табл. 2.2, с. 106 табл. 2.3). Пропонується звернути увагу, що використання статистичних даних за більший період часу та використання більш актуальних даних надає можливості здійснювати більш об'єктивну оцінку динаміки та перспектив досліджуваної тематики.

4. Дискусійним залишається вибір виключно Польщі як прикладу в рамках дослідження зарубіжного досвіду. Доречним було б дослідити практику інших країн ЦСЄ (Словаччини, Угорщини, Румунії), які також зіткнулись із проблемами посилення міграції населення на тлі євроінтеграційних процесів. Вивчення досвіду вищезгаданих країн було би логічним розкриттям параграфу 3.1, в якому мова має йти про використання досвіду зарубіжних країн при розробці ефективної міграційної політики.

5. Параграф 3.3 набув би більшої практичної ваги, якби дисертантка використовуючи методи економічного моделювання запропонувала власну економіко-математичну модель або запропонувала прогностичний сценарій розвитку досліджуваної теми та підтвердила його значущість. В світлі цього авторці можна було би розглянути проблематику міграційної політики в термінах «вигоди-витрати», що дало б змогу застосувати добре розроблений математичний апарат теорії ігор. Такий аналіз дає можливість вести мову про економічний аналіз міграційної політики та її економічну ефективність. Разом з цим формули 1.1 та 1.2 (с. 51 та відповідно с. 55) є не коректними та не застосовані при здійсненні розрахунків.

Мають місце фрагменти «оглядового матеріалу», що не вписується належним чином у зміст дослідження. В роботі наявні стилістичні та граматичні огріхи, друкарські помилки.

Зазначені в рецензії зауваження носять рекомендаційний характер та не впливають на загальне позитивне враження від дисертаційної роботи.

8. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату,

самоплагіату, фабрикації, фальсифікації. Подані до захисту наукові досягнення є власними напрацюваннями аспіранта, текст дисертації є оригінальним.

9. Загальний висновок. Дисертаційна робота Цімболинець Ганни Іванівни «Міжнародна трудова міграція як чинник регіонального розвитку України» є завершеним, комплексним та самостійним науковим дослідженням, що має беззаперечні актуальність і наукову новизну, теоретичну і практичну значущість. Дисертаційна робота повною мірою відповідає глобальним трендам розвитку теорії і методології економічних наук, містить вагомі наукові положення, теоретичні узагальнення, висновки і пропозиції, що мають важливе значення для міжнародної економіки і практики.

Опубліковані автором наукові праці повною мірою відображають основні наукові положення змісту дисертаційної роботи. Зауваження не впливають на її загальну позитивну оцінку. За формальними і якісними ознаками, рівнем і новизною дослідження дисертаційна робота «Міжнародна трудова міграція як чинник регіонального розвитку України» Цімболинець Ганни Іванівни повною мірою відповідає вимогам постанові Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 щодо здобуття наукового ступеня доктора філософії та вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12.01.2017 року № 40 і може бути представлена до офіційного захисту на разовій спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

доктор економічних наук, професор,
доцент кафедри міжнародних
економічних відносин ДВНЗ
«Ужгородський національний університет»

 Марина КОРОЛЬ

Підпис д.е.н., проф. Король М.М. засвідчую
Учений секретар ДВНЗ «УжНУ»

 Олена МЕЛЬНИК